

2019

B.A. (Honours)**2nd Semester CBCS Examination****SANSKRIT****Paper - GE2T**

Full Marks : 60

Time : 3 Hours

*The figures in the margin indicate full marks.
Candidates are required to give their answers
in their own words as far as practicable.*

Indian Culture and Social Issues

1. Answer *any ten* of the following questions in Sanskrit using Devanāgarī scripts. $10 \times 2 = 20$

নিম্নলিখিত যে কোন দশটি প্রশ্নের সংস্কৃতে উত্তর দাও দেবনাগরীতে :

- (a) Which dynasty was described in the Valmikiya Ramayana ?

বাল্মীকীয় রামায়ণে কোন রাজবংশ বর্ণিত হয়েছে?

- (b) Write two different names of the Valmikiya Ramayana.

[Turn Over]

বাল্মীকীয় রামায়ণের যে কোন দুটি নামান্তর লেখ।

- (c) Whose idols were preserved in the Pratimagriha (প্রতিমাগৃহ) of Pratima natak (প্রতিমানাটক) of Bhāsa's ?

ভাসের প্রতিমা নাটকে প্রতিমাগৃহে কাদের মূর্তি সংরক্ষিত হয়েছিল ?

- (d) In which act of Bhavabhuti's উত্তররামচরিত the 'চিত্রদর্শনদৃশ্য' belongs to ?

'চিত্রদর্শনদৃশ্য' ভবভূতির 'উত্তররামচরিতের' কোন অঙ্কের অন্তর্গত ?

- (e) The glory of how many kings is described in Kālidāsa's 'রघুবংশ' ?

কালিদাসের 'রঘুবংশ' কতজন রাজার মাহাঞ্জ বর্ণিত হয়েছে ?

- (f) What is the source of somadeva's কথাসরিতসাগর ?

সোমদেবের 'কথাসরিতসাগর' কোন প্রস্তাবিত ?

- (g) How many cantos are found in the ঋতুসংহার of Kālidāsa ?

কালিদাসের 'ঋতুসংহারে' কয়টি সর্গ প্রাপ্ত হয় ?

- (h) How many songs are found in the গীতগোবিন্দ
Jayadeva ?

জয়দেবের ‘গীতগোবিন্দ’ কষ্টি গানের সমাবেশ দেখা
যায় ?

- (i) How many chapters are found in মনুসংহিতা ?
Mention any two of them.

‘মনুসংহিতা’ গ্রন্থের কটি অধ্যায় আছে ? যে কোন দুটির
নাম উল্লেখ কর।

- (j) Write the name of the commentary and the
commentator of যাজ্ঞবলক্ষ্মসংহিতা.

‘যাজ্ঞবলক্ষ্মসংহিতা’ গ্রন্থের একটি টীকা ও টীকাকারের নাম
উল্লেখ কর।

- (k) In which part of India is the festival of Bihu
celebrated ?

ভারতবর্ষের কোন প্রদেশে ‘বিহু’ অনুষ্ঠান পালিত হয় ?

- (l) What is astrological alignment at the time of
celebration of Makarasamkranti ?

[Turn Over]

মকরসংক্রান্তি উৎসবের সময় জ্যোতিষ্কের অবস্থান কী থাকে ?

- (m) Mention any two empires and the approximate dates of their existence in the vedic age ?

বৈদিকযুগের যে কোন দুটি সাম্রাজ্য ও তার আনুমানিক কাল উল্লেখ কর।

- (n) With which place is ‘Mehergarh’ associated in ancient civilization ?

‘মেহেরগড়’ নামটি কোন প্রাচীন সভ্যতার সাথে সংযুক্ত ?

- (o) Mention any two cultural expressions unique to India ?

ভারতসংস্কৃতির প্রকাশক দুটি শব্দের উল্লেখ কর।

2. Answer *any four* of the following questions (one must be answered in sanskrit language & devanagari scripts) : $5 \times 4 = 20$

নিম্নলিখিত যে কোন চারটি প্রশ্নের উত্তর দাও। (একটির উত্তর অবশ্যই সংস্কৃত ভাষায় ও দেবনাগরী লিপিতে লিখতে হবে।)

- (a) Write a brief note on one sanskrit drama which is based on রামায়ণ.

রামায়ণ অবলম্বনে রচিত যে কোন একটি সংস্কৃত
কল্পকের উপর সংক্ষিপ্ত নিবন্ধ লেখ।

- (b) What is ‘যক্ষগান’? In which part of India is it famous ? Write a brief note on it.

যক্ষগান কী? ভারতের কোন প্রদেশে যক্ষগান জনপ্রিয়?
যক্ষগান সম্পর্কে সংক্ষিপ্ত প্রবন্ধ লেখ।

- (c) What is ‘ধর্ম’ according to the মনুসংহিতা? State and explain Manu’s view point on the subject ?

মনুসংহিতা অনুসারে ‘ধর্ম’ কী? এ বিষয়ে মনুর মতামত
আলোচনা কর?

- (d) Whose court-poet was Jayadeva ? Write a brief note on the গীতগোবিন্দ.

জয়দেব কার সভাকবি ছিলেন? গীতগোবিন্দ সম্পর্কে
একটি সংক্ষিপ্ত নিবন্ধ লেখ।

- (e) Write a note on any one ধর্মশাস্ত্র which is source of ancient Hindu laws of India.

[Turn Over]

প্রাচীন ভারতীয় হিন্দু আইনের উৎস এমন যে কোন একটি ধর্মশাস্ত্রের সম্পর্কে প্রবন্ধ লেখ।

- (f) Write a brief note on 'Dance forms in Kerala'.

কেরালার নৃত্য সম্পর্কে একটি সংক্ষিপ্ত টীকা লেখ।

3. Answer *any two* of the following questions :

$$10 \times 2 = 20$$

নিম্নলিখিত যে কোন দুটি প্রশ্নের উত্তর দাও :

- (a) Discuss the position of women in the vedic age.

বৈদিকযুগে নারীদের অবস্থান সম্পর্কে আলোচনা কর।

- (b) Write an essay on the contribution of muslims in sanskrit literature.

সংস্কৃত সাহিত্যে মুসলিমদের যোগদান বিষয়ে একটি নিবন্ধ লেখ।

- (c) What do you mean by culture ? Is there any difference between culture and civilization ? Write a note on 'Sindhu Civilization'.

সংস্কৃতি বলতে কী বোবা? সংস্কৃতি ও সভ্যতার মধ্যে
কি কোন ভেদ আছে? ‘সিঙ্গু সভ্যতা’ সম্পর্কে একটি
প্রবন্ধ লেখ।

- (d) Discuss the varna hierarchy according to
Aśvaghoṣa's 'বজ্রসূচী'।

অশ্বগোষের বজ্রসূচী অনুসরণে বর্ণব্যবস্থা সম্পর্কে
আলোচনা কর।

Sanskrit and Other Modern Indian Languages

1. দশ প্রশ্ন: সমাধেয়া: সংস্কৃতভাষ্যা দেবনাগরীলিপ্যা চ

$10 \times 2 = 20$

দশটি প্রশ্ন সংস্কৃতে ও দেবনাগরীতে উত্তর দাও :

- (a) ভারতীয়ার্যভাষা কস্মিন् ভাষাপরিবারে অন্তর্ভুক্তি ?

ভারতীয় আর্যভাষা কোন ভাষা পরিবারে অন্তর্ভুক্ত?

- (b) ভাতীয়ার্যভাষায়া: কতি স্তরভেদাঃ সন্তি ? কে চ তে ?

ভারতীয় আর্যভাষার কটি স্তর ও কি কি?

[Turn Over]

(c) का नाम भाषा?

भाषा बल्ते की वो वा?

(d) भाषातत्त्वं भाषाविज्ञानस्त्र इत्यनयोर्मध्ये को भेदः?

भाषातत्त्व ओ भाषाविज्ञान—ऐ दूटिर मध्ये भेद कि?

(e) प्राचीनभातीयार्यभाषायाः कति उपभाषाः वर्तन्ते? ताश्च काः?

प्राचीन भारतीय आर्यभाषार कटि उपभाषा? सेणुलो कि कि?

(f) मध्यभारतीयप्राकृतभाषाया उदाहरणमेकं ददातु।

मध्य भारतीय प्राकृतभाषार एकटि उदाहरण दाओ।

(g) भारोपीयभाषापरिवारस्य मुख्यं शाखाद्वयं किम्?
एतादृशविभाजने कारणं किम्?

इन्दो-इউरोपीय भाषापरिवारेर मुख्य शाखाद्वय कि?
एरकम विभाजनेर कारण कि?

(h) संस्कृतभाषायाः वाक्यगठनतत्त्वं किम्?

संस्कृतभाषार वाक्यगठनतत्त्व कि?

- (i) देशीभाषा किं संस्कृतस्य उन्नतये कारणं भवति ?
—आलोच्यताम् ।

देशीभाषा कि संस्कृतेर उन्नतिते कारण हते पारे ?—आलोचना कर ।

- (j) संस्कृतभाषा कथम् आधुनिकभारतीय-साहित्यानाम् उत्सस्वरूपा भवति ?—आलोच्यताम् ।

संस्कृतभाषा कीভাবে আধুনিক ভারতীয় সাহিত্যের উৎসভূত হবে ?—আলোচনা কর ।

- (k) ध्वनिसूत्रम्-इति शब्देन किं बोध्यते ?

ধ্বনিসূত্র-শব্দের দ্বারা কি বোঝা ?

- (l) पदस्य कति भेदाः सन्ति ? नामानि लिखत ।

পদের ভেদগুলি কি কি ? নাম লেখ ।

- (m) ग्रासमान् सूत्रस्य उदाहरणं दीयताम् ?

গ্রাসমানসূত্রের উদাহরণ দাও ।

- (n) मध्यभारतीयार्यभाषायां कासां भाषाणामन्तर्भविः ?

মধ্যভারতীয় আর্যভাষায় কোন ভাষাগুলির অন্তর্ভূব ?

(o) हिन्दी-भाषा भारतीयाद्यभाषायाः कस्मिन् स्तरे वर्तते ?

हिन्दीभाषा भारतीशार्यभाषार के अरे विद्यमान ?

2. चत्वारः प्रश्नाः समाधेयाः तेषु एकस्योन्तरम् अवश्यमेव
संस्कृतेन देवनागर्या च देयम्। 5×4=20

चारणि प्रश्नों के उत्तर दाओ, तार मध्ये ये कोन एकटिर उत्तर
संक्षिप्ते ओ देवनागरीते लेख।

(a) नव्यभारतीयसाहित्ये संस्कृतस्य प्रभावो वर्णनीयः।

नव्यभारतीय साहित्ये संक्षिप्ते प्रभाव वर्णना कर।

(b) संस्कृतभाषायाः रूपतत्त्वमाश्रित्य टीका लेख्या।

संक्षिप्तभाषार रूपतत्त्व अबलम्बने टीका लेख।

(c) भार्नरमहोदयस्य ध्वनिसूत्रम् सोदाहरणमालोच्यताम्।

भार्नरमहोदयेर ध्वनिसूत्र उदाहरणसह आलोचना कर।

(d) ध्वनिपरिवर्तनस्य कारणानि निर्दिश्यन्ताम्।

ध्वनिपरिवर्तनेर कारणानि निर्देश कर।

(e) आधुनिकभारतीयभाषायाः वाक्यगठनतत्त्वं कीदृशम् ?
आलोच्यताम् ?

आधुनिक भारतीय भाषार वाक्यगठनतत्त्व कीरकम ?
आलोचना कर।

(f) समीभवनम्—टीका लेख्या ।

टीका लेख—समीभवन ।

3. द्वयोरुत्तरं देयम्

$2 \times 10 = 20$

ये कोन दूषि प्रश्नेर उत्तर दाओ :

(a) संस्कृतभाषायां संस्कृतेतरभाषायाः प्रभावो वर्णनीयः ?

संस्कृतभाषार उपर संस्कृतेतर भाषार प्रभाव वर्णना
कर।

(b) भारतीयार्थभाषाया विवर्तनमाश्रित्य एकः प्रबन्धो
लेख्यः ।

भारतीयार्थभाषार विवर्तन—अवलम्बने एकति प्रबन्ध रचना
कर।

(c) वैदिक संस्कृतेन सह लौकिक संस्कृतस्य
रूपतत्त्वगतभेदो विशद्यताम् ।

वैदिक संस्कृतेर सঙ्गे लौकिकसंस्कृतेर रूपतात्त्विक
भेद की? विशदे आलोचना कर।

(d) उदाहरणैः सह ग्रीममहोदयस्य धनिसूत्रम्
आलोचनीयम् ।

उदाहरणसह ग्रीम-एर धनिसूत्र आलोचना कर।

[Turn Over]

Indian Epigraphy and Palaeography

1. दश प्रश्नाः समाधेयाः (उत्तरं संस्कृतभाषया देवनागरीलिप्या च देयम्।) 10×2=20

ये कोन दशটि प्रश्नेर उत्तर संस्कृत भाषाय देवनागरी लिपिते लेख।

(a) अभिलेखशब्दस्य कोऽर्थः ?

अभिलेख शब्देर अर्थ कि?

(b) अभिलेख-पुरालेखयोः पार्थक्यं निरूप्यताम्।

अभिलेख ओ पुरालेखेर मध्ये पार्थक्य लेख।

(c) का पुरालिपिः ?

पुरालिपि कि?

(d) लिपि-भाषयोः पार्थक्यं निरूपयतः।

लिपि ओ भाषार मध्ये पार्थक्य लेख।

(e) का लिपिः ? शब्दकल्पद्रुमानुसारं लिपिः कतिविधा ?

लिपि कि? शब्दकल्पद्रुमानुसारे लिपि कयप्रकार?

(f) ऋाष्ट्रीलिपि इति नामकरणस्य कारणं किम्?

ऋाष्ट्रीलिपि एकप नामकरणेर कारण कि?

- (g) अशोकस्य गिरणार शिलालेखस्य का भाषाऽस्ति ?
गिरणार कुत्र वर्तते ?

अशोकेर गिरणार शिलालेखेर भाषा कि ? गिरणार कोथाय अवस्थित ?

- (h) प्रयागस्तम्भलेखस्य निर्माता कः ? प्रयाग—स्तम्भलेखः कस्यां भाषायाम् उत्कीर्णमस्ति ?

प्रयाग उत्कलेखेर निर्माता के ? प्रयाग उत्कलेख कोन भाषाय लेखा ?

- (i) चन्द्रगुप्तद्वितीयस्य मेहरौली लौहस्तम्भलेखः कस्यां भाषायाम् उत्कीर्णमस्ति ? मेहरौली इति स्थानं कुत्र वर्तते ?

चन्द्रगुप्त द्वितीयेर मेहरौली लौहस्तम्भलेख कोन भाषाय लेखा ? मेहरौली कोथाय अवस्थित ?

- (j) स्कन्दगुप्तस्य भितरीस्तम्भलेखः कुत्र वर्तते ? भितरी—स्तम्भलेखस्य का भाषाऽस्ति ?

स्कन्दगुप्तेर भितरी उत्कलेख कोथाय पाओया याय ? भितरी उत्कलेखेर भाषा कि ?

- (k) अशोकस्य द्विभाषीशिलालेखः कुत्र प्राप्यते ? कन्धार शिलालेखस्य के भाषे स्तः ?

[Turn Over]

অশোকের দ্বিভাষী শিলালেখ কোথায় পাওয়া যায় ?
কন্ধার শিলালেখের ভাষা কি কি ?

- (l) অশোকস্য ‘মানসেহরা’ শিলালেখস্য কালঃ কঃ
অনুমীয়তে ?

অশোকের ‘মানসেহরা’ শিলালেখের কাল কি অনুমান
করা হয় ?

- (m) দিল্লীতঃ ধর্মশিক্ষাসম্বন্ধঃ কস্য স্তম্ভলেখঃ প্রাপ্তঃ ?
দিল্লী থেকে ধর্মশিক্ষা সম্বন্ধ কার স্তম্ভলেখ পাওয়া যায় ?
- (n) অভিলেখে প্রযুক্ত প্রমুখ সংবত্ গুলির নাম লিখ ।
অভিলেখে প্রযুক্ত প্রমুখ সংবত্ গুলির নাম লিখ ।
- (o) লিপ্যাঃ কা উপযোগিতা ?
লিপির উপযোগিতা কি ?

2. চতুর্ণঁ টীকা কার্যা । (একস্য প্রশ্নস্য উত্তরম् অবশ্যমেব
সংস্কৃতভাষ্যা দেবনাগরী লিপ্যা চ দেয়ম্ ।) $4 \times 5 = 20$

যে কোন চারটি প্রশ্নের উত্তর দাও । (একটি প্রশ্নের উত্তর
অবশ্যই সংস্কৃত ভাষা ও দেবনাগরী লিপিতে দিতে হবে ।)

- (a) সমুদ্রগুস্তস্য এরণস্তম্ভাভিলেখস্য বিষয়সারো
লিখ্যতাম্ ।

সমুদ্রগুপ্তের এরণস্তম্ভাভিলেখের বিষয়সার লেখ ।

(b) ଧର୍ମଲିପି:—ଟୀକା ଲେଖ ।

ଧର୍ମଲିପି—ଟୀକା ଲେଖ ।

(c) ଵିଷୟାନୁସାରମ୍ ଅଭିଲେଖସ୍ୟ ବିଭାଗ ପ୍ରଦର୍ଶ୍ୟତ ।

ବିଷୟାନୁସାରେ ଅଭିଲେଖେର ବିଭାଗ ଦେଖାଓ ।

(d) ପ୍ରାଚୀନଭାରତୀୟାଭିଲେଖେଷୁ ଲେଖନସାମଗ୍ରୀ ସଂକ୍ଷେପେ
ଆଲୋଚ୍ୟତାମ୍ ।

ପ୍ରାଚୀନ ଭାରତୀୟ ଅଭିଲେଖେର ଲେଖନସାମଗ୍ରୀ ସଂକ୍ଷେପେ
ଆଲୋଚନା କର ।

(e) ଅଭିଲେଖଶାস୍ତ୍ରେ ଜେମସ୍ ପ୍ରିନ୍ସେପ୍-କ୍ୟୁହଲାର ବିଦ୍ୱାନଦ୍ୱୟସ୍ୟ
ଅବଦାନମ୍ ସଂକ୍ଷେପେ ନିରୂପ୍ୟତ ।

ଅଭିଲେଖଶାସ୍ତ୍ରେ ଜେମସ୍ ପ୍ରିନ୍ସେପ୍ ଓ କୁହଲାର ବିଦ୍ୱାନଦ୍ୱୟେର
ଅବଦାନ ସଂକ୍ଷେପେ ବର୍ଣ୍ଣନା କର ।

(f) ତିଥ୍ୟକନପଦ୍ଧତିବିଷୟେ ସାମାନ୍ୟ ପରିଚ୍ୟ ପ୍ରଦାନ୍ତୁ ।

ତିଥି ଅଂକନ ପଦ୍ଧତି ବିଷୟେ ସାମାନ୍ୟ ପରିଚ୍ୟ ଦାଓ ।

3. ଅଧୋଲିଖିତେଷୁ ଦ୍ୱୟୋ: ଉତ୍ତର ପ୍ରଦେଯମ୍ ।

$2 \times 10 = 20$

ଯେ କୋନ ଦୂଟି ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ଦାଓ :

(a) ଲେଖନକଲାଯା: ପ୍ରାଚୀନତା ସମ୍ପର୍କମ୍ ଉପସ୍ଥାପ୍ୟତାମ୍ ।

ପ୍ରମାଣସହ ଲେଖନକଲାର ପ୍ରାଚୀନତା ସମ୍ବନ୍ଧେ ଆଲୋଚନା କର ।

[Turn Over]

- (b) अशोकस्य प्रथम-गिरणार-शिलालेखस्य विषयसारः
संक्षेपेण आलोच्यताम् ।

अशोकेर प्रथम गिरनार शिलालेखेर विषयसार
संक्षेपे आलोचना कर ।

- (c) प्राचीनभारतीयेतिहास्य संस्कृतेश्च पुणिंमाणे
भारतीयाभिलेखानां महत्वं प्रतिपाद्यताम् ।

प्राचीनभारतीय इतिहास-संस्कृतिर पुनर्निर्माणे भारतीय
अभिलेखेर गहन्तु उल्लेख कर ।

- (d) ब्राह्मीलिप्याः उत्पत्तिविषये एका टीका प्रदेया ।

ब्राह्मीलिपि॒र उ॒पत्ति॑ -विषये टीका लेख ।
